

Básnické dílo samo o sobě netěší se dnes v literatuře valně
 účtě. Řekli byste ovšem, že dílo samo jest vším a že jest
 v něm vše. Celá osobnost básníkovy, celý osud básníkův. 5
 Řekli byste, že soubor toho, co básník jako básník napsal,
 jest věrné zrcadlo jeho básnické bytosti. A vše ostatní že
 jest buď komentář pro poloslepé a nahluchlé, nebo bio-
 grafický a povahopisný materiál k životopisu někoho ved-
 lejšího. Ale mýlíte se: tak prostě a lehkovážně nesmí naše 10
 doba souditi. Je tomu právě naopak. Básníkovy básnické
 dílo je pouhá surovina. Così jako syrové vykuchané ho-
 loubě, jež nutno připravit, aby bylo požitavelno. Osol je
 dobře, pak udělej nádivku z jemně nastrouhaných domně-
 nek, pověstí a klepů, k nimž přidáš několik fakt, opepři ji 15
 a vycpi ji holoubě; pak je dej zvolna péci do literárně-
 historické trouby, podlij dvěma lžicemi lyrické vody a šťávu
 zapraš prima fantazií... Hlavní věci a nejdůležitější jsou
 pak ovšem dobří kuchaři. A das ist des Pudels Kern.

Jiní jsou snad méně sobečtí. Je otázka, zda také méně 20
 domýšliví. Vycházejí patrně z předpokladu, že básnění je
 lhaní, básnické dílo lež. Jsou-li liberální, tedy lež někdy
 snad i estetická (o tom ostatně rozhodují kritikové), i etická
 (o tom rozhodují moralisté). Ale lež. Tož s pravdou ven!
 Nutno přijíti věci na kloub. Nutno zbaviti dílo života i těla, 25
 neboť ty jsou lež, a obnažiti kostru, neboť to je nahá pravda.
 Kus nahé pravdy aspoň, neboť kostra je velice defektní.
 Nutno ji rekonstruovati. Amica ars, magis amica veritas,
 řeknou si literární historikové a dají se do práce.

Básník opěvoval milovanou ženu. Literární historikové 30
 zjistí, že skutečně žila, kdy a kde; proti tomu nelze nic
 namítati. Shledají také, že byla krásná. To je subjektivní,
 ale hezké od nich. Mimoto zbytečné, poněvadž všechny
 ženy, které jsou milovány básníky, jsou někdy krásné. To
 by nám však mohlo již stačiti. Nestačí to literárním histo- 35
 rikům, je to příliš prosté a suché. Jejich práce teprve počíná.

Nutno zjistiti vše, co básník o své milence nepovídá. Nutno na pravou míru uvést — rozumí se přece, že ta básníková je levá — vše, co o své milence řekl. Nutno zejména dokázati, že to byla skutečně láska. To znamená dokumentárně
5 zjistiti, že ti dva spolu spali. Neboť to je ta hledaná kostra, nahá pravda lásky...

Tito fanaticové pravdy mají ze svého stanoviska pravdu. Jako broučkaři, kteří počítají chloupky na mikroskopických
10 nožičkách. Les affaires sont les affaires, a fakta jsou fakta; nikomu to neškodí, jsou-li zjištěna. Jsou-li tito lidé dokonce svědomití a nemají-li příliš mnoho fantazie, mohou býti i užiteční někdy. Čtenáři básníků jich ostatně nechtou.

Zle je však, mají-li svědomí tím laxnější, čím jejich fantazie je nemírnější. A ještě hůře, jsou-li očkováni morálním.
15 nem. A nejhůře, mají-li talent a shromažďují-li kolem sebe zástup polemiků a zvědavců.

Tito talentovaní jmenují se dnes esejisté. Přiznejme jim dobrou vůli, i když nezdá se vždy tak nepochybná. Je to
20 konečně v pořádku, když básní na účet básníků, nedovedou-li psáti ani básní, ani románů, ani dramat. Básní imaginární portréty. I to je někdy umění. Ale všechno má bohužel své meze. Vyhlíží-li takový imaginární portrét jako krvavé sousto pro lačnou bestii senzacechtivých, je to na pováženou.

25 Té ironie! Člověk jde po stopách literárněhistorických fanaticů pravdy a dojde k autorům imaginárních životů. Konečně, není divu. Když pravda fakt je příliš hubená, vymyslí se pravda tučnější. Básní se na účet básníků. A básnění je přece lhaní, že ano. Ale básníci, třebaže „lež“ jejich
30 básnického díla jest v podstatě nově stvořená skutečnost, nestaví se, jako by psali historii, kdežto takový literární historik, jehož účelem je přece usoustavniti zjištěnou skutečnost, staví se, jako by historii psal, i když ve skutečnosti básní. Zde to vězí. Napíše-li někdo například imaginární
35 život Nerudův tak, jako Walter Pater psal své imaginární portréty, a nenechá-li nikoho v pochybnostech, že psal umělecké dílo, a nikoliv vědeckou biografii, pochválí jej každý, podaří-li se mu to umělecky. Ale zabásniti si na

účet Nerudova života a vydávati to za vědecký výsledek literárněhistorických studií, to dovoleno není.

Nemluvím tu pro krajně suchou objektivnost vědecké práce. Víme, že bez fantazie byl by smutný vývoj v každé vědecké disciplíně. Ale jako tato okolnost neodstraňuje 5 meze mezi uměním a vědou, tak také nepovznáší fantastického závěru, pověry, klepu na rozhodného činitele v literární historii. Někteří esejisté připomínají ony známé lékaře, kteří co chvíli učiní zázračný objev, poněvadž potřebují senzace. V medicíně zvykli jsme si již na nejhorší humbuk, 10 ale humbuk na účet básníků připadá nám přece trochu odporný. Před pilulkami šarlatánů jsou lidé jakžtakž chráněni policií; básníci a jejich čtenáři mají být vydáni otravě napospas? Nechť v literárněhistorických traktátech pro odborníky zjistí se cokoliv, je to na svém místě; ale vydává-li se zlyrizovaná fantazie za zjištěný fakt, je to neřest, 15 když se děje způsobem takovým, že omakávající a čenichající publikum dostane senzační potravu.

Básnické dílo přestalo zdá se býti svato právě těm, kteří jsou povoláni, aby šířili pro ně porozumění. Nestačí, 20 když se kriticky ocení a uspořádá, je třeba strhnouti je z jeho výše, z trůnu, na nějž usedá přemoudrý vykladač a popřípadě — moralista. Dosud jsme se domnívali, že erotická poezie básníků je sladkou hudbou, kterou nabízejí milujícím srdcím. Klamali jsme se. Je to seznam hříchů 25 lidí zhýralých; slušný básník jich nemá a slušnému občanu jsou pro výstrahu. A abychom si toto mravní naučení dobře vštípli v paměť, je nutno vypočítati přesně všechny lásky zhýralcovy, odděliti „čisté“ od „nečistých“, zaznamenati, s kterou milenkou básník spal a s kterou nespál. A zejména 30 s jemným sociálním porozuměním vytknouti přísně, měl-li poměr s dívkou z ulice.

Slušnému tisku je zakázáno vynášeti na veřejnost soukromé intimnosti kohokoliv. Mrtvého nebo živého. A přece 35 živí se mohou brániti. Ale s mrtvým básníkem je dovoleno vše. S ním, který se nám sám krásně vyzpovídal. Ovšem, nezanechal nám adresy svých milenek ani seznamu svých nocí lásky. To je patrně tak důležité, že do pozadí musí

ustoupiti jeho dílo, kde se dovídáme jedinou pravdu, totiž jak básník to cítil a jak básník to žil, a že místo toho dostáváme lživou fantazii rozohněných nebo rozhorlených vykladačů.

5 A přece básník je toliko ve svém básnickém díle. A nikde jinde. Celý a upřímný. Nejcelejší a nejupřímnější. Jeho všední maska, kterou znal snad strejc Vondra nebo kterou vyčenichá jednou profesor Petržilka, je lež. Nehorázná lež. Nahodilost. Sterými pitomými okolnostmi zaviněná tvář...

10 Neodlučuji díla od člověka. Nerozděluji básníka na dvě polovice, nedělní a pondělní. Ale básník, bytost příliš citlivá a složitá, je sám a svůj, jen když tvoří. V těch okamžicích je sám nejvyšším výrazem sebe. Nejceleším, nejupřímnějším. Jako každý skutečný umělec. A pak... pak láskán
15 a zraňován, rozohňován a zchlazován více než obecný člověk, jinak než obecný člověk, nepochopitelně pro obecného člověka, potácí se zdánlivě v nesmyslných láskách a nenávistech, radostech a křechách, může se zdáti hrubým, když jeho srdce kypí něhou, hloupým, když je nejmoudřejší, falešným, když je nejupřímnější. Vše cítí jinak a hlouběji,
20 je stále v skrytém nebo zjevném konfliktu s prostředím... obecný člověk řekne, že je blázen nebo lump. Když netvoří, není básník tím, kým je, a nemůže býti považován za takového, jakým je, leda od člověka stejně citlivého a slo-
25 žitého.

To znamená: co básník činí, jinak činí než člověk obecný. Poněvadž jeho senzibilita je jiná, jeho intelekt jiný. Není to vždy moudré, je to snad zřídka moudré po rozumu profesora Petržilky, ale je to vždy čistší, než si může pomyslit
30 strejc Vondra.

A z toho následuje dále, že je velmi povážливо činiti neochvějné dedukce z dokumentů, které o básníku zanechali vrstevníci, jestliže to nebyli básníci. Neboť jen básník může rozuměti cele básníku. Básník, který třeba ani nepíše.